به نام خدا

دانشکده مهندسی برق

گزارش درس یادگیری ماشین

مقطع: كارشناسى ارشد گرایش: مهندسی كنترل

گزارش مینی پروژه چهارم

توسط:

مرجان محمدى

4.111044

استاد درس:

دکتر علیاری

لینک کولب

لینک گیت هاب

تابستان ۱۴۰۳

پرسش یک: حل دنیای Wumpus

Wumpus Worldیک مسئله کلاسیک در هوش مصنوعی و یادگیری تقویتی است که شامل یک محیط مبتنی بر شبکه است

که در آن یک عامل باید برای یافتن طلا حرکت کند و در عین حال از خطراتی مانند چاله ها و Wumpus اجتناب کند .

- · اهداف پیمایش در شبکه Grid : عامل باید یاد بگیرد که به طور موثر در شبکه حرکت کند
  - · اجتناب از خطرات: عامل باید یاد بگیرد که از چاله ها و Wumpus اجتناب کند .
    - · جمع آوری طلا: عامل باید طلا را پیدا کرده و جمع آوری کند .
- · کشتن Wumpus : عامل می تواند برای کشتن Wumpus تیری شلیک کند و آن را به عنوان تهدید از بین ببرد .
  - ۰راه اندازی محیط شبکه: یک شبکه ۴*۴که در آن هر سلول می تواند خالی باشد، حاوی یک گودال،

Wumpus

يا طلا باشد .

• فضای اکشن ها: حرکت به بالا، پایین، چپ، راست .

یک فلش را در هر یک از چهار جهت (بالا، پایین، چپ، راست) شلیک کنید (امتیازی).

تصورات**Wumpus** :در شبکه با هر تغییر اکشن به اندازه یک خانه در راستای چپ، راست، بالا یا پایین حرکت می کند (امتیازی).

فضايReward:

- + -۱۰۰۰برای گرفتن طلا
- ۱۰۰۰۰برای افتادن در گودال یا خورده شدن توسط Wumpus
  - + ۵۰برای کشتن **Wumpus** (امتیازی)
    - ۱- ۱برای هر حرکت
- تعریف محیط: یک شبکه $* \times *$ با موقعیت های دلخواه برای چاله ها، **Wumpus**و طلا ایجاد کنید. حالت اولیه

)

حالت های ممکن را بعد از هر عمل تعریف کنید .

- تنظيم پارامترها:
- -نرخ یادگیری: ۱.۰
- -ضریب تخفیف: ۹.۰
- -نرخ اکتشاف: از ۱ . ۰ شروع می شود و در طول زمان کوچک میشود.

با توجه به موارد کلی گفته شده راجع به مسئله، موارد زیر را پاسخ دهید .

آ. برای این مسئله یک بار با روش Q-learningو یک بار با روش Q-learningعاملی را طراحی کرده و آموزش دهید .

ب. عملكرد Policy

پاداش تجمعی را در اپیزودها برای هر دو عامل Q-learning و Q ترسیم کنید. چگونه عملکرد عامل در طول زمان بهبود می یابد؟

میانگین پاداش در هر اپیزود را برای هر دو عامل پس از ۱۰۰۰اپیزود مقایسه کنید. کدام الگوریتم عملکرد بهتری داشت؟

ج. بحث کنید که چگونه نرخ اکتشاف اپسیلون بر فرآیند یادگیری تأثیر می گذارد. وقتی اپسیلون بالا بود در مقابل وقتی کم بود چه چیزی را مشاهده کردید؟

د. کارایی یادگیری:

په طور مداوم طلا را بدون افتادن در گودال یا خورده شدن $\mathbf{Q}$ -learning چند اپیزود طول کشید تا عامل $\mathbf{Wumpus}$ به طور مداوم طلا را بدون افتادن در گودال یا خورده شدن توسط

کارایی یادگیری Q-learning و Q-learningرا مقایسه کنید. کدام یک Q-learning کارایی یادگیری و انتخاب کردید؛ Q-انتخاب کردید؛ Q-انتخاب کردید؛ Q-انتخاب کردید؛ Q-انتخاب کردید؛ Q-انتخاب کردید؛ Q-انتخاب کردید؛

پاسخ سوال

دنیای Wumpus یک محیط شبیه سازی کلاسیک در زمینه هوش مصنوعی است که اغلب برای آزمایش و آموزش الگوریتم های جستجو و یادگیری تقویتی (Reinforcement Learningاستفاده می شود. در این بازی، یک عامل ((Agentباید در یک شبکه مربعای ((Grid حرکت کند تا طلارا پیدا کند و از Wumpus (هیولا) و چاله ها اجتناب کند. در ادامه، به طور کلی به حل دنیای Wumpus و چالشهای آن می پردازیم:

اهداف بازی:

یافتن طلا: عامل باید طلا را پیدا کند و به دست آورد.

اجتناب از Wumpus:عامل باید از برخورد با Wumpus که میتواند آن را بکشد، اجتناب کند.

اجتناب از چالهها: عامل باید از افتادن در چالهها که باعث مرگ آن میشود، اجتناب کند.

بازگشت به نقطه شروع: پس از یافتن طلا، عامل باید به نقطه شروع بازگردد.

اجزاء بازى:

عامل (Agent):موجودیتی که در شبکه حرکت میکند و تصمیمات می گیرد.

Wumpus:هیولایی که میتواند عامل را بکشد اگر عامل به آن برخورد کند.

طلا (Gold):هدفی که عامل باید آن را پیدا کند.

چالهها (Pits):مكانهايي كه عامل نبايد به آنها بيفتد.

شبکه مربعای (Grid):محیطی که عامل در آن حرکت میکند.

قوانین بازی:

حرکت: عامل می تواند در هر مرحله به یکی از چهار جهت (چپ، راست، بالا، پایین) حرکت کند.

شلیک: عامل می تواند در چهار جهت (چپ، راست، بالا، پایین) تیر شلیک کند تا Wumpus را بکشد.

حسگرها: عامل می تواند نشانه هایی از محیط دریافت کند:

بوی بد: نشان دهنده حضور Wumpus در یکی از خانههای مجاور.

نسیم: نشان دهنده حضور چاله در یکی از خانههای مجاور.

درخشش: نشان دهنده حضور طلا در خانهای که عامل در آن قرار دارد.

استراتژی حل:

یادگیری تقویتی(Reinforcement Learning)

استفاده از الگوریتمهای یادگیری تقویتی مانند Q-Learning یا DQN برای آموزش عامل به تصمیم گیری بهینه در محیط دنیای .Wumpus

عامل با استفاده از پاداشها و تنبیهات یاد می گیرد که کدام اقدامات بهینه هستند و چگونه باید در محیط حرکت کند. چالشها:

عدم قطعیت: عامل ممکن است اطلاعات کامل و دقیقی از محیط نداشته باشد و باید با استفاده از حسگرها و نتیجه گیریهای منطقی به تصمیمات خود برسد.

خطرات: عامل باید از Wumpus و چالهها اجتناب کند که باعث مرگ آن میشوند.

مدیریت منابع: عامل ممکن است تعداد محدودی تیر داشته باشد و باید به صورت بهینه از آنها استفاده کند.

دنیای Wumpus یک محیط پیچیده و چالشبرانگیز است که بهخوبی میتواند برای آزمایش و آموزش الگوریتمهای جستجو و یادگیری استفاده شود. حل این محیط نیازمند ترکیبی از منطق، جستجو و یادگیری است تا عامل بتواند به طور مؤثری در محیط حرکت کند، طلا را پیدا کند و از خطرات اجتناب کند.

ابتدا در سوال یک محیط شبیهسازی به نام "Wumpus World" را ایجاد می کنیم که یک بازی کلاسیک در هوش مصنوعی است. در این بازی، یک عامل (ربات) در یک شبکه مربعای حرکت می کند و هدف آن یافتن طلا و اجتناب از کلاسیک در این بازی، یک عامل (ربات) در یک شبکه مربعای حرکت می کند و هدف آن یافتن طلا و اجتناب از کلاسیستانده است. این محیط به عنوان یک محیط آموزشی برای الگوریتمهای یادگیری تقویتی استفاده می شود. این بخش از کد می تواند به عنوان یک محیط آموزشی برای الگوریتمهای یادگیری تقویتی می توانند در این محیط تمرین کنند و یاد الگوریتمهای یادگیری تقویتی می توانند در این محیط تمرین کنند و یاد بگیرند که چگونه عامل را به بهترین شکل هدایت کنند تا طلا را پیدا کرده و از Wumpus و چالهها اجتناب کنند.

در ادامه به ترتیب کد را توضیح می دهیم:

ابتدا پکیج های موردنیاز برای ایجاد یک نمایشگر مجازی، استفاده از محیط های بازی و شبیه سازی، رندر کردن محیط بازی و ایجاد یک نمایشگر مجازی (با اندازه ی 900*1400 پیکسل) را نصب کرده و ایجاد می کنیم، سپس محیط Wumpus World را تعریف می کنیم.

در این کلاس فضای مشاهده شامل موقعیت عامل، موقعیت Wumpus ، و نشانگرهای دودویی برای طلا و چاله و فضای عمل شامل ۸ عمل مختلف حرکت به چپ، راست، بالا، پایین و شلیک به چپ، راست، بالا، پایین تعریف می شوند. سپس موقعیتهای اولیه عامل، طلا، Wumpus، و چاله را تنظیم می کنیم و مقدار اولیه پاداش کل را به ۰ تنظیم می کنیم. در ادامه کد اگر حالت رندر humanباشد، PyGameرا راهاندازی می کند و یک پنجره بازی با عنوان "Wumpus World" ایجاد می کند.

در ادامه موقعیتهای اولیه عامل و Wumpus را بازنشانی می کنیم، وضعیت زنده بودن Wumpus را به True تنظیم کرده و پاداش کل را به ۰ بازنشانی می کنیم. سپس مشاهده فعلی را برمی گردانیم.

سپس یک گام در محیط بازی را شبیهسازی کرده و عمل عامل را پردازش میکنیم. بسته به نوع عمل (حرکت یا شلیک)، موقعیت عامل یا وضعیت Wumpus بهروز می شود و پاداشها محاسبه می شوند. همچنین وضعیتهای نهایی مانند پیدا کردن طلا، افتادن در چاله یا خوردن توسط Wumpus بررسی می شوند. در پایان، مشاهده جدید، پاداش و وضعیت پایان بازی برگردانده می شود.

سپس در متد های کمکی موقعیت posرا بر اساس عمل actionبهروز میکنیم و بررس میکنیم که آیا actionبرای موقعیت معتبر است یا نه.

همچنین بررسی میکنیم که آیا شلیک به جهت actionمنجر به کشتن Wumpus میشود یا نه.

سپس مشاهده فعلی محیط را برمی گردانیم که شامل موقعیت عامل، موقعیت Wumpus ، و نشانگرهای دودویی برای طلا و چاله است.

متد رندر محیط را رندر می کند. در حالت human، شبکه بازی، عامل، Wumpus، طلا، و چاله را رسم می کند و صفحه نمایش را بهروزرسانی می کند و متد PyGame close را در صورت استفاده از حالت humanمی بنده و در پایان یک نمونه از کلاس wumpus و حالت رندر را humanتنظیم می کنیم.

۸ تا اکشن داریم: شلیک به چپ، راست، بالا، پایین و همچنین حرکت به بالا، پایین ، چپ و راست .

همچنین wumpus به چهار طرف به صورت رندم حرکت می کند.

موقعیت اولیه wumpus ،gold ،agent و pit و همچنین مقدار اولیه پاداش به صورت زیر مشخص شده است.

```
# Initialize positions of the agent, gold, wumpus, and pit
self.agent_start_pos = np.array([0, 0])
self.agent pos = self.agent start pos.copy()
```

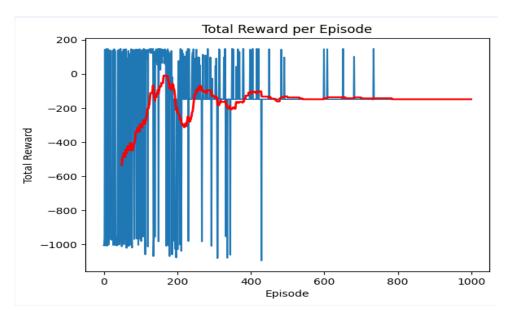
```
self.gold_pos = np.array([3, 1])
self.wumpus_pos = np.array([0, 3])
self.pit_pos = np.array([1, 3])
self.wumpus_alive = True
self.total_reward = 0
```

همچنین مشخص میکنیم که در چهار طرف grid به بعضی از طرف ها نمیتونه حرکت کنه(مثلا در خانه ی اول نمیتونه به چپ و بالا حرکت کنه) ولی در بقیه خانه ها میتونه به چهارطرف حرکت کنه.

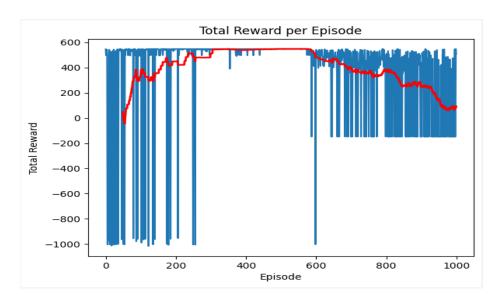
همچنین یک اپسیلون داریم که نرخ رندم بودن است یعنی agent مثلا ده استپ اول با اپسیلون یک راه میره تا اطلاعاتشو بالا ببره و ماتریس Q رو آپدیت کنه بعد اپسیلونه که از یه حدی پایین تر اومد میاد و بهترین ماتریس و اطلاعاتشو بالا ببره و ماتریس Q رو آنتخاب میکنه که مقدار ماکسیمم یک دارد و با ضریب ۰٬۹۹۵ کاهش می یابد تا آرام آرام به سمت مقدار مینیمم بره

برای قسمت Q-Learning وقتی برای گرفتن طلا پاداش +۱۰۰ در نظر میگیریم و برای هر حرکت پاداش -۱ در نظر میگیریم.

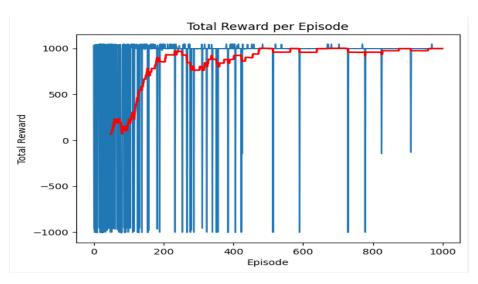
با این اعداد به جواب نمیرسیم چون داخل حلقه می افته و ۵۰۰ تا استپ راه میره و ۵۰۰۰ تا توبیخ میشه و چون قسمت های امتیازی رو داخل کد آوردیم محیط پیچیده میشه و اگه ۱۰۰ تا پاداش برای پیدا کردن طلا در نظر بگیریم براش مهم نیست و دنبال طلا نمیگرده و نتیجه به صورت زیر درمیاد.

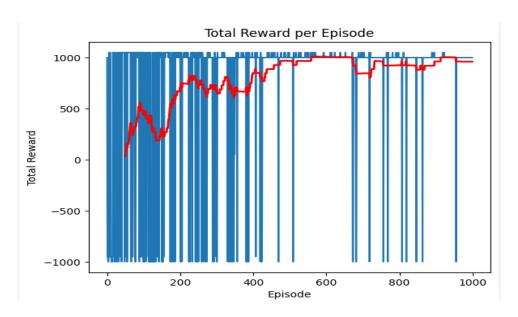
حالا میایم و به جای پاداش +۱۰۰ برای پیدا کردن طلا پاداش +۵۰۰ در نظر میگیریم و میبینیم که بهتر شده و داره تلاش میکنه طلارو پیدا کنه ولی همچنان راه بهینه رو پیدا نکرده.

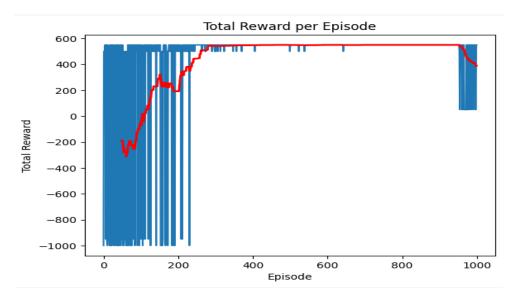
حالا میایم و به جای +۵۰۰ از ریوارد+۱۰۰۰ برای پیدا کردن طلا استفاده میکنیم. میبینیم که چون پاداش پیدا کردن طلا زیاد شده سعی کرده راه بهینه رو برای پیدا کردن طلا پیدا کنه و پیدا کرده.

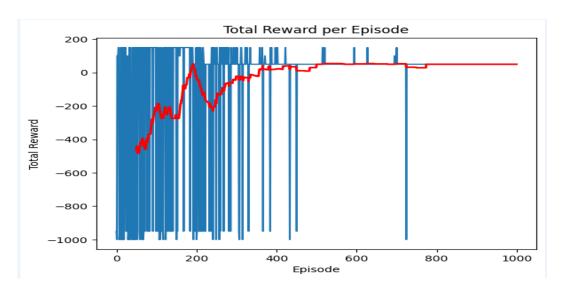
حالا میایم و پنالتی برای هر استپ حرکت رو به جای منفی یک، صفر در نظر میگیریم و پاداش برای پیدا کردن طلارو همون +۱۰۰۰ میذاریم. همانطور که مشخص است، چون برای هر حرکت به جای ریوارد منفی ما ریوارد صفر در نظر گرفته ایم سعی کرده که طلا را پیدا کند به خاطر اینکه به هر طرف حرکت کنه نگران گرفتن ریوارد منفی نیست و همچنین پاداش پیدا کردن طلا نیز زیاد است، راه رو پیدا کرده. یعنی این پارامترها یک پارامتر بهینه هستن برای agent ما برای پیدا کردن طلا و نیفتادن در چاله و کشتن wumpus.

حالا میایم و برای پیدا کردن طلا ریوارد +۵۰۰ در نظر میگیریم و پنالتی هر حرکت را صفر در نظر میگیریم. همانطور که از شکل مشخص است سعی کرده طلا رو پیدا کنه ولی نتونسته.

حالا میایم و برای پیدا کردن طلا ریوارد +۱۰۰ در نظر میگیریم و پنالتی هر حرکت را صفر در نظر میگیریم. همانطور که از شکل مشخص است سعی کرده طلا رو پیدا کنه ولی پیدا نکرده.

همونطور که از شکل ها مشخص است، اگر ریوارد پیدا کردن طلا را +۱۰۰۰ در نظر بگیریم سریع طلا را پیدا می کند.

DQN (Deep Q-Networks)

DQN یا شبکههای Q عمیق، یک روش یادگیری تقویتی (Reinforcement Learning) است که توسط DQN معرفی شده است. این روش از شبکههای عصبی عمیق (Deep Neural Networks) معرفی شده است. این روش از شبکههای عصبی عمیق (DQN پرداخته می کند. در ادامه به توضیح مفاهیم کلیدی و روند کار DQN پرداخته می شود.

در DQN، از یک شبکه عصبی عمیق برای تقریب تابع Q استفاده میشود. این شبکه عصبی ورودیاش حالت S است و خروجیاش مقادیر S برای هر اقدام ممکن در آن حالت است.

معماری و روند کار DQN

شبکه عصبی عمیق (Deep Neural Network)

شبکه عصبی عمیق ورودیاش حالت z و خروجیاش مقادیر z برای هر اقدام ممکن در آن حالت است.

حافظه بازیخش تجربیات (Experience Replay)

تجربیات (s, a, r, s', done)در یک حافظه بازپخش ذخیره میشوند.

در هر قدم آموزش، نمونهای تصادفی از تجربیات برای بهروزرسانی شبکه استفاده می شود. این کار باعث می شود که داده ها همبستگی کمتری داشته باشند و شبکه پایدارتر آموزش ببیند.

شبکه هدف (Target Network)

یک نسخه کپی از شبکه Q اصلی که به صورت دورهای بهروزرسانی می شود.

استفاده از شبکه هدف باعث پایداری بیشتر در آموزش میشود.

بەروزرسانى شبكە Q

برای بهروزرسانی شبکه Q، از معادله بهروزرسانی Bellman استفاده می شود:

$$lpha\left(r + \gamma \max_{'a} Q'(s', a') - Q(s, a)
ight) + Q(s, a) \leftarrow Q(s, a)$$

در این معادله، alpha نرخ یادگیری و gamma ضریب تنزیل است. 'Q شبکه هدف است.

الگوريتم DQN به صورت خلاصه

۱. مقداردهی اولیه شبکه Q و شبکه هدف با وزنهای تصادفی.

۲. مقداردهی اولیه حافظه بازیخش تجربیات.

۳. برای هر قسمت (Episode)

۱. تنظیم حالت اولیه .۵

۲. برای هر قدم در قسمت:

- انتخاب اقدام a با استفاده از سیاست greedy – epsilon.

.s' و حالت جدید a و مشاهده پاداش a

- ذخیره تجربه (s, a, r, s', done)در حافظه بازپخش.

- نمونه گیری مینی بچ از حافظه باز پخش.

- محاسبه هدف Q برای هر نمونه:

$$\gamma \, \max_{'a} Q'(s',a') + r = y$$

- محاسبه از دست رفتن (Loss)و بهروزرسانی شبکه Q.

- تنظیم حالت S به 'S.

۳. بهروزرسانی شبکه هدف به صورت دورهای.

کاربردهای DQN

DQN در بسیاری از مسائل یادگیری تقویتی موفقیت آمیز بوده است، از جمله بازیهای ویدیویی (مانند بازیهای Atari)، رباتیک، کنترلهای صنعتی و بسیاری از مسائل دیگر.

مزایا و معایب DQN

مزايا

- استفاده از شبکه عصبی عمیق برای تقریب تابع Q که امکان یادگیری در محیطهای پیچیده را فراهم می کند.
  - استفاده از حافظه بازیخش تجربیات برای کاهش همبستگی در دادههای آموزشی.
    - استفاده از شبکه هدف برای پایداری بیشتر در آموزش.

معايب

- نیاز به تنظیم هایپرفرامترهای مختلف مانند نرخ یادگیری، ضریب تنزیل، و اندازه حافظه بازپخش.
  - حساسیت به انتخاب سیاست greedy epsilon. و نرخ کاهش epsilon.
    - مى تواند نياز به منابع محاسباتى بالايى داشته باشد.

کد محیط شبیه سازی شده از دنیای Wumpus World را با استفاده از کتابخانه Gymnasium و Pygame پیاده سازی می کند. این محیط شامل یک شبکه مربعی است که در آن یک عامل (agent)باید طلا را پیدا کند، از گودال ها و Wumpus اجتناب کند.

متد سازنده :___init

اندازه شبکه مربعی، اندازه پنجره و اندازه هر سلول را تنظیم می کند.

فضای مشاهده شامل موقعیت عامل، Wumpus، و اندیکاتورهای باینری برای طلا و گودال را تعریف می کند.

فضای اقدام شامل ۸ اقدام مختلف (حرکت به چپ، راست، بالا، پایین و شلیک در چهار جهت) را تنظیم می کند.

موقعیتهای اولیه عامل، طلا، Wumpus و گودال را تنظیم میکند. همچنین وضعیت زنده بودن Wumpus و مجموع پاداش را تعیین میکند.

اگر حالت رندرینگ humanباشد، PyGame را مقداردهی و یک پنجره ایجاد می کند.

متد reset موقعیتهای اولیه را بازنشانی می کند و حالت اولیه محیط را بازمی گرداند.

متد step

یک اقدام را اجرا می کند، پاداش اولیه و وضعیت پایان را تنظیم می کند.

بررسی می کند که آیا اقدام حرکت یا شلیک است و بر اساس آن عمل می کند.

بررسی می کند که آیا عامل به طلا، گودال یا Wumpus رسیده است و وضعیت پایان را تنظیم می کند.

اگر Wumpus زنده است و محیط به پایان نرسیده است، Wumpus را به صورت تصادفی حرکت می دهد.

مجموع پاداش را بهروزرسانی کرده و وضعیت فعلی محیط، پاداش و وضعیت پایان را بازمی گرداند.

متدهای کمکی

emoveعامل یا Wumpus را بر اساس اقدام به موقعیت جدید حرکت می دهد.

valid_moveبررسی می کند که آیا حرکت معتبر است یا نه.

shootبررسی می کند که آیا شلیک عامل Wumpus را می کشد یا نه.

get_obsوضعیت فعلی محیط را به صورت دیکشنری بازمی گرداند.

متد render

محیط را در حالت human بصری یا rgb_array آرایه RGB نمایش می دهد. در حالت human، صفحه با رنگ سفید پر شده و شبکه، عامل، Wumpus، طلا و گودال را رسم می کند.

متد close

اگر حالت رندرینگ humanباشد، PyGame را خاتمه می دهد.

در نهایت، یک نمونه از محیط WumpusWorldEnv ایجاد می شود و حالت رندرینگ human تنظیم می شود. این محیط شبیه سازی به کاربر امکان می دهد تا با انجام اقدامات مختلف، عامل را در شبکه حرکت داده و طلا را پیدا کند در حالی که از خطرات مختلف اجتناب می کند.

معماری شبکه عصبی ما به صورت زیر انتخاب شده است

```
class DQN(nn.Module):
    def __init__(self, state_dim, action_dim):
        super(DQN, self).__init__()
        self.fc1 = nn.Linear(state_dim, 64)
        self.fc2 = nn.Linear(64, 32)
        self.fc3 = nn.Linear(32, action_dim)

def forward(self, x):
        x = torch.relu(self.fc1(x))
        x = torch.relu(self.fc2(x))
        x = self.fc3(x)
        return x
```

یک شبکه ی عصبی با سه لایه ی کاملا متصل است که تعداد نورون های لایه های آن طبق بالا می باشد و همچنین از تابع فعالساز relu به دلیل سادگی و سرعت بالا در محاسبات و همچنین عملکرد خوب برای آن استفاده کرده ایم.

در ادامه یک کلاس به نام ReplayBufferتعریف می کنیم که برای ذخیرهسازی و نمونه گیری تجربیات در الکوریتمهای یادگیری تقویتی (Reinforcement Learning) استفاده می شود. این کلاس به منظور بهبود فرآیند یادگیری توسط شبکه ی عصبی، تجربیات گذشته را ذخیره و به صورت تصادفی برای بهروزرسانی مدل انتخاب می کند. تابع سازنده:

هنگام ایجاد یک نمونه از کلاس، یک شیء deque با حداکثر ظرفیت تعیینشده ایجاد می کند. این شیء تجربیات را نگه می دارد و در صورت پر شدن، قدیمی ترین تجربه را حذف می کند.

تابعpush:یک تجربه جدید شامل حالت، عمل، پاداش، حالت بعدی، و وضعیت نهایی بودن را به buffer اضافه می کند.

تابع sample: به صورت تصادفی یک batch از تجربیات را از buffer انتخاب می کند. تجربیات را به صورت جداگانه به متغیرهای حالت، عمل، پاداش، حالت بعدی، و وضعیت نهایی بودن تقسیم می کند. حالتها و حالتهای بعدی به آرایههای NumPy تبدیل می شوند و سایر متغیرها به همان صورت باز می گردند.

تابع len تعداد تجربیات موجود در buffer را باز می گرداند.

به طور کلی کلاس ReplayBuffer یک buffer حلقوی با ظرفیت مشخص فراهم می کند که تجربیات را ذخیره و در زمان نیاز به صورت تصادفی از آنها نمونه گیری می کند. این کار به الگوریتمهای یادگیری تقویتی کمک می کند تا از تجربیات متنوع تری استفاده کنند و بهبود عملکرد یادگیری را ممکن می سازد.

کلاس DQNAgent برای تعریف یک عامل یادگیری تقویتی با استفاده از الگوریتم DQNAgent برای تعریف یک عامل یادگیری تقویتی با استفاده از الگوریتم DQNAgent برای تعریف عصبی جهت پیشبینی طراحی شده است. این کلاس شامل تنظیمات و ویژگیهایی است که برای آموزش یک شبکه عصبی جهت پیشبینی ارزشهای Q (Q-values) مورد نیاز هستند. در زیر توضیحی از وظایف و عملکرد این کلاس ارائه شده است:

توابع و وظایف کلاسDQNAgent

تابع سازنده:

- پارامترها:
- state_d ابعاد فضاى حالت.
- action_dim ابعاد فضاى عمل.
- lr نرخ یادگیری برای بهروزرسانی وزنهای شبکه.
- gamma نرخ تخفیف برای محاسبه پاداشهای آینده.
- epsilon مقدار اوليه epsilon براى سياست اكتشافي .epsilon-greedy
  - epsilon_decay نرخ کاهش epsilon در طول زمان.

- epsilon_min حداقل مقدار .epsilon

ویژگیهای تعریفشده:

- self.state_dim و self.action_dim ذخيره ابعاد فضاى حالت و عمل.
- self.gamma, self.epsilon, self.epsilon_decay, self.epsilon_min تنظيم پارامترهای مربوط self.gamma, self.epsilon, self.epsilon_decay, self.epsilon_min به الگوریتم یادگیری.
  - self.device تعيين دستگاه (CDDA) يا (CPUبراي انجام محاسبات.

شبكههای عصبی:

- Q. شبکه عصبی برای پیشبینی ارزشهای self.policy_net -
- self.target_net شبکه عصبی هدف برای پایدارسازی یادگیری.

بەروزرسانى شبكە ھدف:

- پارامترهای policy_net به target_net کپی میشود و target_net در حالت ارزیابی قرار می گیرد. بهینه ساز:

- self.optimizerبهینهساز Adam برای بهروزرسانی وزنهای policy_net.

حافظه باز پخش:

- self.memory یک نمونه از کلاس ReplayBuffer برای ذخیره تجربیات گذشته.
  - self.batch_size اندازه batch برای نمونه گیری از self.batch_size

به طور کلی کلاس DQN و عامل یادگیری تقویتی با الگوریتم DQN را تعریف می کند. این کلاس شامل دو شبکه عصبی (یکی برای سیاست و یکی برای هدف)، یک بهینه ساز Adam، و یک حافظه بازپخش برای ذخیره و نمونه گیری تجربیات است. همچنین پارامترهای مختلفی برای کنترل فرآیند یادگیری و اکتشاف تنظیم شده اند.

تابع select_action در کلاس DQNAgent وظیفه انتخاب یک عمل (action)بر اساس سیاست اکتشافی epsilon-greedy را بر عهده دارد. این تابع به این صورت عمل می کند:

اکتشاف یا بهرهبرداری (Exploration vs. Exploitation)

- اگر یک عدد تصادفی بین ۰ و ۱ بزرگتر از مقدار epsilon باشد، عامل بهرهبرداری میکند و عمل را بر اساس پیشبینی شبکه عصبی policy_net انتخاب میکند.
  - در غیر این صورت، عامل اکتشاف می کند و یک عمل تصادفی را از فضای عمل انتخاب می کند.

بهرهبرداری:

- حالت (state)ورودی به یک torch.FloatTensor تبدیل می شود و یک بعد اضافی برای batch اضافه می شود.

- این حالت به دستگاه (CPU یا CUDA)منتقل می شود.

- با استفاده از (torch.no_grad)، عملیات پیشبینی ارزشهای Q برای این حالت بدون محاسبه گرادیانها انجام می شود.

- بالاترین مقدار Q انتخاب می شود و شاخص مربوط به آن به عنوان عمل انتخاب شده باز گردانده می شود.

اكتشاف:

یک عمل تصادفی از فضای عمل بازگردانده میشود.

اگر random.randomیک عدد تصادفی بین ۰ و ۱ بزرگ تر از epsilonباشد:

حالت ورودی به یک FloatTensor تبدیل می شود و به دستگاه مناسب منتقل می شود.

با استفاده از torch.no_grad شبکه عصبی policy_net ارزشهای Q برای این حالت را محاسبه می کند.

عمل با بیشترین مقدار Q انتخاب میشود و شاخص آن باز گردانده میشود.

در غیر این صورت، یک عمل تصادفی از فضای عمل انتخاب و بازگردانده میشود.

به طور کلی تابع select_action با استفاده از سیاست اکتشافی epsilon-greedy، بین بهرهبرداری از شبکه عصبی برای انتخاب بهترین عمل و اکتشاف تصادفی عمل جدید جابهجا می شود. این کار به عامل یادگیری تقویتی کمک می کند تا هم به دنبال اعمال جدید باشد و هم از تجربیات گذشته برای بهبود عملکرد خود استفاده کند.

در ادامه تابع train_step در کلاس DQNAgent مسئول بهروزرسانی وزنهای شبکه عصبی train_step بر اساس تجربیات ذخیره شده در ReplayBuffer است. این تابع به منظور بهبود شبکه عصبی و یادگیری ارزشهای Q برای حالتهای مختلف، از الگوریتم یادگیری Q استفاده میکند. در اینجا جزئیات مراحل اجرای این تابع آمده است:

بررسی تعداد تجربیات موجود:

ابتدا بررسی میکند که آیا تعداد تجربیات ذخیرهشده در ReplayBuffer کمتر از batch_size است یا خیر. اگر کمتر باشد، تابع خاتمه مییابد و هیچکاری انجام نمیشود.

نمونه گیری از حافظه بازیخش (Replay Buffer)

یک batch از تجربیات شامل حالتها، اعمال، پاداشها، حالتهای بعدی و وضعیت نهایی بودن را از حافظه بازپخش نمونه گیری می کند.

تبدیل دادهها به تنسورهای PyTorch:

دادههای نمونه گیری شده به FloatTensor یا LongTensor تبدیل میشوند و به دستگاه مناسب منتقل میشوند.

محاسبه ارزشهای Q برای حالتهای فعلی:

با استفاده از policy_net ارزشهای Q برای حالتهای فعلی محاسبه میشوند و بر اساس اعمال انجام شده از آنها نمونه گیری میشود.

محاسبه ارزشهای Q برای حالتهای بعدی:

با استفاده از target_net ارزشهای Q برای حالتهای بعدی محاسبه میشوند و بالاترین مقدار آنها انتخاب میشود.

ارزشهای Q برای حالتهای بعدی از گرادیانها جدا میشوند تا در بهروزرسانی وزنهای شبکه شرکت نکنند.

محاسبه ارزشهای Q مورد انتظار:

ارزشهای Q مورد انتظار با استفاده از پاداشهای فعلی و ارزشهای Q برای حالتهای بعدی محاسبه میشوند. این محاسبه شامل نرخ تخفیف (` gamma) وضعیت نهایی بودن تجربیات است.

محاسبه و اعمال تابع خطا Loss Function: خطا بین ارزشهای Q محاسبه شده توسط policy_net و ارزشهای Q مورد انتظار با استفاده از تابع خطای میانگین مربعات (MSE)محاسبه می شود.

گرادیانها صفر میشوند، خطا به عقب انتشار داده میشود و وزنهای شبکه با استفاده از بهینهساز Adam بهروزرسانی میشوند.

بطور کلی تابع train_step مراحل زیر را برای بهروزرسانی وزنهای شبکه عصبی policy_net انجام می دهد:

۱. بررسی تعداد تجربیات موجود در حافظه بازپخش.

۲. نمونه گیری یک batch از تجربیات.

۳. تبدیل دادهها به تنسورهای .۳

۴. محاسبه ارزشهای Q برای حالتهای فعلی با استفاده از Q

target_net. بعدی با استفاده از $\mathbf{Q}$ برای حالتهای بعدی با استفاده از $\mathbf{Q}$

۶. محاسبه ارزشهای Q مورد انتظار.

۷. محاسبه و اعمال تابع خطا برای بهروزرسانی وزنهای شبکه عصبی.

این فرآیند به عامل یادگیری تقویتی کمک میکند تا به مرور زمان یاد بگیرد که کدام اعمال در هر حالت بهتر است و عملکرد خود را بهبود دهد. تابع update_target وزنهای شبکه عصبی policy_net را به شبکه عصبی update_target کپی می کند. هدف این کار پایدار کردن فرآیند یادگیری است، زیرا target_net کمتر به روز می شود و به عنوان یک هدف ثابت تر برای محاسبه ارزشهای Q استفاده می شود.

تابع train_dqn فرآیند آموزش عامل یادگیری تقویتی (agent)را در محیط (env) با استفاده از الگوریتم Deep تابع Q-Network (DQN) برای تعداد مشخصی از اپیزودها انجام می دهد. مراحل این فرآیند به شرح زیر است:

تعریف متغیرهای اولیه:

reward_history لیستی برای ذخیره مجموع پاداشهای بهدست آمده در هر اپیزود.

حلقه اصلى آموزش:

برای هر اپیزود، محیط بازنشانی می شود و حالت اولیه بازیابی می شود. حالت اولیه به صورت یک بردار شامل اطلاعات مربوط به عامل، وامپوس، طلا و چاله ها ایجاد می شود.

total_rewardبرای نگهداری مجموع پاداشهای هر اپیزود تنظیم میشود.

حلقه داخلی برای هر اپیزود:

- برای حداکثر ۱۰۰۰ گام:
- عامل یک عمل بر اساس سیاست اکتشافی epsilon-greedy انتخاب می کند.
- محیط یک گام جلو میرود و حالت بعدی، پاداش و وضعیت نهایی بودن بازی را بازمی گرداند. حالت بعدی نیز به صورت یک بردار مشابه با حالت اولیه ایجاد می شود.
  - تجربه شامل حالت، عمل، پاداش، حالت بعدی و وضعیت نهایی بودن به حافظه بازپخش عامل اضافه میشود.
    - تابع train_stepبرای بهروزرسانی وزنهای شبکه عصبی policy_net فراخوانی می شود.
      - حالت فعلی به حالت بعدی بهروز می شود و پاداش به total_reward اضافه می شود.
        - اگر بازی تمام شود (وضعیت نهایی باشد)، حلقه شکسته می شود.

بهروزرسانی شبکه هدف:

- پس از پایان هر اپیزود، تابع update_target فراخوانی میشود تا وزنهای policy_net کپی شوند.

بەروزرسانى epsilon:

- مقدار epsilon کاهش می یابد طبق نرخ کاهشی epsilon_decay تا عامل به تدریج کمتر اکتشاف کند و بیشتر بهرهبرداری کند. اگر مقدار epsilon_min به حداقل مقدار epsilon_min برسد، دیگر کاهش نمی یابد.

ذخیره و نمایش نتایج:

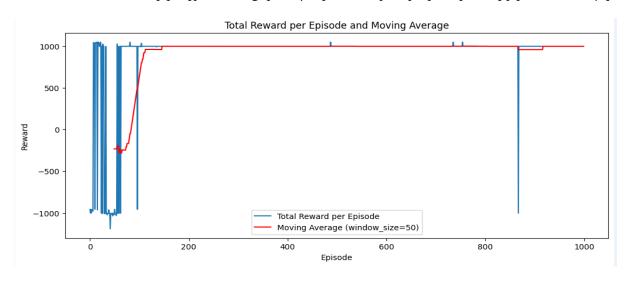
- مجموع پاداشهای هر اپیزود به لیست reward_historyاضافه می شود.
- اطلاعات اپیزود شامل شماره اپیزود، مجموع پاداش و مقدار epsilon چاپ می شود.
- به طور کلی تابع train_dqn عامل یادگیری تقویتی را در محیط آموزش می دهد و شامل مراحل زیر است:
  - ۱. بازنشانی محیط و جمع آوری حالت اولیه.
- ۲. اجرای حلقهای برای هر اپیزود که در آن عامل به طور متناوب عمل انتخاب می کند، محیط به جلو می رود، تجربیات
   به حافظه اضافه می شوند و شبکه عصبی به روز رسانی می شود.
  - ۳. بهروزرسانی شبکه هدف پس از هر اپیزود.
  - ۴. کاهش مقدار epsilon برای کنترل فرآیند اکتشاف و بهرهبرداری.
    - ۵. ذخیره و نمایش مجموع پاداشهای هر اپیزود.

در نهایت، این تابع لیستی از مجموع پاداشهای هر اپیزود را بازمی گرداند که میتوان از آن برای ارزیابی عملکرد عامل استفاده کرد.

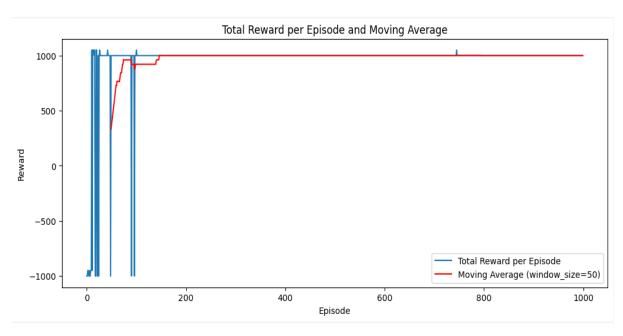
در نهایت محیط و عامل با مشخصات فضای حالت و عمل مقداردهی اولیه می شوند و عامل به مدت ۱۰۰۰ اپیزود در محیط آموزش میبیند سپس تاریخچه پاداشهای هر اپیزود ذخیره میشود.

میانگین متحرک پاداشها با پنجره ۵۰ محاسبه میشود و نموداری از تاریخچه پاداشها و میانگین متحرک آنها ترسیم میشود تا روند یادگیری عامل نمایش داده شود.

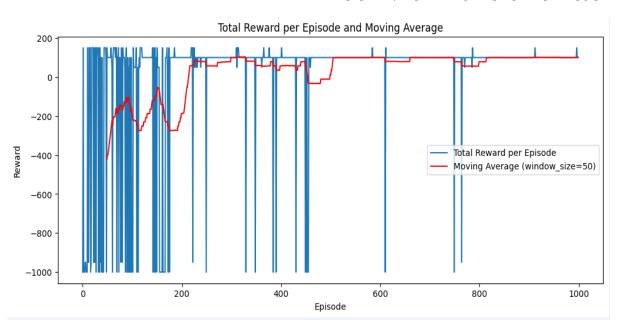
در نهایت نتیجه با ریوارد -۱ برای هر حرکت و +۱۰۰۰ برای پیدا کردن طلا به صورت زیر است.

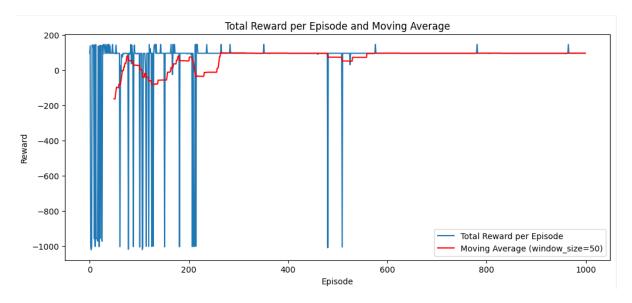
با ریوارد ۰ برای هر حرکت و +۱۰۰۰ برای پیدا کردن طلا

با ریوارد ۰ برای هر حرکت و +۱۰۰ برای پیدا کردن طلا

با ریوارد -۱ برای هر حرکت و +۱۰۰۰ برای پیدا کردن طلا

همانطور که میبینیم با ریوارد ۱۰۰ به نتیجه نرسیده ولی با ریوارد ۱۰۰۰ چون ریوارد بزرگتری داشته سعی کرده طلا را پیدا کند و سریع پیدا کرده است.

در Q-learning و Q-N ، عملکرد عامل در طول زمان با بهروزرسانی تدریجی تابع Q یا شبکه Q بهبود مییابد. این بهروزرسانی ها به عامل کمک می کند تا بهترین اقدامات را در هر وضعیت انتخاب کند و در نتیجه پاداش بیشتری دریافت کند.

بهبود تدریجی :با گذشت زمان و تجربیات بیشتر، جدول ${\bf Q}$ یا شبکه عصبی دقیق تر می شود.

کاهش کاوش :کاهش تدریجی epsilon باعث می شود که عامل بیشتر بهرهبرداری کند.

بهروزرسانی منظم :بهروزرسانیهای منظم شبکه سیاست و شبکه هدف در DQN به بهبود سیاست عامل کمک می کند.

این فرآیند تکراری باعث می شود که عامل به مرور زمان سیاست بهینه تری پیدا کند و عملکرد به تری داشته باشد. بر اساس دو نموداری که ارائه کردید، می توانیم عملکرد دو الگوریتم Q-learning و DQN را مقایسه کنیم:

در Q-learning پاداشها در بسیاری از اپیزودها نوسانات زیادی دارند و برخی از اپیزودها پاداشهای منفی بزرگی دریافت میکنند. با این حال، یک روند کلی به سمت بهبود دیده میشود و به نظر میرسد که الگوریتم به تدریج یاد میگیرد و عملکرد خود را بهبود میبخشد. میانگین متحرک پاداشها (خط قرمز) نشان میدهد که الگوریتم به تدریج پاداشهای بالاتری را کسب میکند، اما همچنان نوسانات زیادی دارد.

در DQN نمودار نشان می دهد که پس از چند اپیزود اولیه، پاداشها به سرعت به مقدار ثابتی نزدیک به حداکثر پاداش (۱۰۰۰) می رسند و بسیار پایدار می شوند. الگوریتم DQN به سرعت یاد می گیرد و پاداشهای بسیار بالایی را در مدت زمان کوتاهی کسب می کند. میانگین متحرک پاداشها (خط قرمز) نشان می دهد که الگوریتم DQN به سرعت به حداکثر پاداش رسیده و پس از آن تقریباً ثابت باقی می ماند.

عملکرد بهتر DQN: به وضوح می توان مشاهده کرد که DQN عملکرد بسیار بهتری نسبت به Q-learning دارد. پاداشهای DQN به سرعت به مقدار حداکثر می رسند و ثابت باقی می مانند، در حالی که Q-learning نوسانات زیادی دارد و به تدریج بهبود می یابد.

پایداری DQN: DQN پس از چند اپیزود اولیه به پاداشهای ثابتی دست مییابد و نشان میدهد که الگوریتم به سرعت به یک سیاست بهینه رسیده است.

در نتیجه، DQN عملکرد بهتری نسبت به Q-learning در این محیط دارد.

نرخ اکتشاف اپسیلون در الگوریتمهای Q-learning و DQN نقش بسیار مهمی در فرآیند یادگیری ایفا می کند. exploitation سیاست انتخاب اقدام عامل را تعیین می کند، که بین کاوش exploration و بهرهبرداری resploitation تعادل ایجاد می کند.

تأثير epsilon بالا

زمانی که epsilon بالا است، عامل بیشتر تمایل به کاوش اقدامات تصادفی دارد. این به معنای این است که عامل به جای انتخاب بهترین اقدام شناخته شده، اقداماتی را امتحان می کند که ممکن است کمتر شناخته شده باشند.

epsilon بالا باعث می شود که عامل تجربیات متنوع تری کسب کند. این امر می تواند به کشف سیاستهای بهتر کمک کند، به خصوص در مراحل اولیه یادگیری که عامل اطلاعات کمی در مورد محیط دارد.

به دلیل انتخابهای تصادفی، پاداشها ممکن است نوسانات زیادی داشته باشند. این نوسانات می توانند منجر به پاداشهای منفی یا پایین تر در برخی اپیزودها شوند، اما در عین حال، عامل ممکن است به سیاستهای بهینه جدیدی دست یابد.

تأثير epsilonپايين

زمانی که epsilon پایین است، عامل بیشتر از اقدامات بهترین شناخته شده استفاده می کند و کمتر تمایل به کاوش اقدامات جدید دارد.

بهرهبرداری بیشتر باعث می شود که پاداشها پایدارتر و کمتر نوسان داشته باشند. عامل از سیاستهای اثباتشده و موفق خود استفاده می کند و این منجر به کسب پاداشهای بالاتر می شود.

با این حال، اگر epsilon بیش از حد پایین باشد، عامل ممکن است از کاوش و کشف سیاستهای جدید باز بماند. این امر می تواند منجر به گیر افتادن در سیاستهای زیر بهینه شود و عملکرد کلی عامل را محدود کند. در نمودار Q-learning نوسانات زیاد در پاداشها در ابتدای یادگیری، به خصوص زمانی که epsilon بالا است. این نشان دهنده کاوش زیاد عامل و کسب تجربیات متنوع است.

به مرور زمان و با کاهش epsilon عامل شروع به بهرهبرداری بیشتر از تجربیات خود می کند و پاداشها به تدریج افزایش می یابند.

در نمودار DQN بهبود سریع در اوایل یادگیری، که نشان می دهد عامل با کاوش اولیه به سرعت سیاستهای بهینه را کشف می کند.

پس از کاهش epsilon عامل به سرعت به پاداشهای ثابت و بالا دست مییابد، که نشان دهنده بهرهبرداری بیشتر از سیاستهای بهینه است.

تنظیم مناسب epsilon بسیار حیاتی است. در مراحل اولیه یادگیری، epsilon بالا برای کاوش محیط و کسب تجربیات متنوع مفید است. اما به مرور زمان، کاهش epsilon و افزایش بهرهبرداری از سیاستهای یادگرفته شده برای بهبود عملکرد عامل ضروری است.

استفاده از سیاستهای تطبیقی که به صورت پویا epsilon را تنظیم میکنند، میتواند کمک کند تا عامل بهترین تعادل را بین کاوش و بهرهبرداری پیدا کند و به سرعت به سیاستهای بهینه دست یابد.

این مشاهدات نشان میدهد که epsilon چگونه بر فرآیند یادگیری تأثیر میگذارد و چرا تنظیم مناسب آن برای دستیابی به بهترین عملکرد عامل حیاتی است.

تجزیه و تحلیل عملکرد Q-learning و DQN

در نمودار Q-learning، مشاهده می شود که پاداشها به طور قابل ملاحظه ای نوسان دارند. این نشان می دهد که عامل در ابتدا با مشکلات زیادی روبرو شده است و چندین بار دچار افتادن در گودال یا خورده شدن توسط wumpus شده است.

به نظر می رسد که پس از حدود ۴۰۰ تا ۵۰۰ اپیزود، عامل شروع به عملکرد پایدارتر می کند و به طور مداوم پاداشهای مثبت (نزدیک به حداکثر پاداش) را دریافت می کند. این نشان می دهد که عامل Q-learning پس از حدود ۴۰۰ تا مثبت (نزدیک به حداکثر پاداش) را دریافت می کند. این نشان می دهد که عامل عامل عامل و دال یا خورده شدن مثبت (پیزود به سیاستی دست یافته است که به طور مداوم طلا را پیدا می کند بدون افتادن در گودال یا خورده شدن توسط .Wumpus

روند یادگیری Q-learning آهسته تر و با نوسانات بیشتری همراه است. این نوسانات نشان می دهد که عامل زمان بیشتری برای کشف سیاست بهینه نیاز داشته است و در ابتدا با مشکلات زیادی مواجه بوده است.

در نمودار DQN، مشاهده می شود که عامل بسیار سریع تر یاد می گیرد. پس از چند اپیزود اولیه (حدود 0.0 اپیزود)، پاداشها به سرعت به حداکثر مقدار ممکن نزدیک می شوند و این پاداشها بسیار پایدار می شوند.

این نشان میدهد که عامل DQN پس از حدود ۵۰ تا ۱۰۰ اپیزود به سیاست بهینه دست یافته است که به طور مداوم طلا را پیدا میکند بدون افتادن در گودال یا خورده شدن توسط .Wumpus

روند یادگیری DQN بسیار سریعتر و پایدارتر است. عامل DQN به سرعت سیاست بهینه را کشف کرده و پاداشهای ثابت و بالایی را دریافت می کند. این عملکرد به دلیل استفاده از شبکه عصبی و تجربه بازپخش است که به عامل کمک می کند تا تجربیات متنوعی را پردازش کرده و به سرعت یاد بگیرد.

به صورت کلی DQN به طور قابل ملاحظهای سریعتر از Q-learning سیاست بهینه را یاد می گیرد. در حالی که Q-learning حدود Q-learning بیزود برای یاد گیری سیاست بهینه نیاز دارد، Q-learning به سیاست بهینه دست می یابد.

عملکرد DQN پس از یادگیری سیاست بهینه بسیار پایدارتر است. پاداشهای DQN به سرعت به حداکثر مقدار ممکن نزدیک می شوند و ثابت باقی می مانند، در حالی که Q-learning همچنان نوساناتی در پاداشها دارد.

Q از تجربه بازپخش و شبکههای عصبی برای یادگیری استفاده می کند که به آن اجازه می دهد تجربیات بیشتری Q و Q به دلیل استفاده از یک جدول Q و کاوش تصادفی بیشتر زمان می برد تا به سیاست بهینه دست یابد.

در نتیجه، DQN در مقایسه با Q-learning سیاست بهینه را سریعتر و پایدارتر یاد می گیرد و عملکرد بهتری دارد.

طبق قبل شبکه عصبی ما سه لایه است و دلیل انتخاب آن به دلایل زیر است:

این معماری نسبتاً ساده است و از دو لایه پنهان با تعداد متوسطی نورون استفاده می کند. این باعث می شود که شبکه به اندازه کافی قوی باشد تا ویژگیهای پیچیده را یاد بگیرد، ولی در عین حال بیش از حد پیچیده و سنگین نباشد.

استفاده از توابع فعالسازی ReLU به شبکه اجازه میدهد تا غیرخطی بودن دادهها را مدلسازی کند ReLU .به دلیل سادگی و کارایی محاسباتی انتخاب شده است و مشکلات مانند ناپدید شدن گرادیانها را کاهش میدهد.

معماریهایی با دو یا سه لایه پنهان در بسیاری از مسائل تقویتی موفق بودهاند. این معماری نیز بر اساس تجربیات موفق قبلی در مسائل مشابه انتخاب شده است.

تعداد نورونها در هر لایه به تدریج کاهش می یابد (از ۶۴ به ۳۲)، که به تجمیع و استخراج اطلاعات مهمتر کمک می کند و پیچیدگی شبکه را کنترل می کند.